

11 DE OPLEIDING TOT ZWEEFVLIEGINSTRUCTEUR

Opmerking: Dit hoofdstuk van Bruno Zijp beschrijft de situatie zoals die voor de invoering van het SPL was.

11.1 Algemene opzet

De wet kent nog steeds de instructeur: solisten van 14 jaar en ouder mogen onder zijn of haar toezicht solo vliegen. In principe mag iedereen in Nederland een GPL uitgeven, maar alleen het KEI geeft een GPL met de bekende bevoegdheden uit waarvan/waarin de staat verklaart dat het aan de ICAO-eisen voldoet. Dat GPL is derhalve internationaal erkend. De KNVvL erkent de instructeur die volgens de standaard, zoals in "Instructie Zweefvliegen" is gegeven, is opgeleid. Elke club heeft zich intussen geconformeerd aan de door de KNVvL opgestelde regels.

VOG : vliegonderricht volgens de sololesmethode, VOL :
dubbelbesturingsondericht met de lierstartmethode, VOS :
dubbelbesturingsondericht met de sleepstartmethode.

Voor het verkrijgen van deze bevoegdverklaringen dient een kandidaat aan zekere eisen qua leeftijd en zweefvliegervaring te voldoen en een theorie- en een praktijkexamen af te leggen. Deze examens worden afgenomen door leden van de speciaal daarvoor bestemde subcommissie van de door de KNVvL c.q. het KEI ingestelde "Examencommissie voor VO Zweefvliegen".

Ter voorbereiding op zowel het theorie- als het praktijkexamen kan de kandidaat deelnemen aan de door de Afdeling Zweefvliegen georganiseerde landelijke gestandaardiseerde opleiding voor zweefvlieg instructeur.

Deze landelijke opleiding, die erkend is door de KNVvL, bestaat uit een of meer in de winterperiode landelijk c.q. regionaal georganiseerde theoriecursussen en een landelijk gestandaardiseerde opleiding die wordt verzorgd door mentoren bij de lokale zweefvliegclubs.

De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de landelijke gestandaardiseerde instructeursopleiding berust bij het daartoe door de Afdeling Zweefvliegen in het leven geroepen college van LCO's (Landelijke Coaches Opleiding). Aan dit college is tevens de verantwoordelijkheid gegeven voor het handhaven van de standaardisatie van de totale zweefvliegopleiding in Nederland. De standaard zelf wordt door de CIV, in overleg met LCO's en CI's bepaald. Het uitoefenen van het toezicht op de instructeursopleiding is het belangrijkste instrument waarmee de LCO's de landelijke standaardisatie van de totale zweefvliegopleiding in Nederland kunnen bevorderen. Het college van LCO's komt twee maal per jaar - 1x in het voorjaar (samen met de chefinstructeurs van de zweefvliegclubs) en 1x in het najaar - bijeen, onder meer om de ontwikkelingen op het gebied van de standaardisatie van de zweefvliegopleiding in Nederland te bespreken. De vergadering in het najaar is speciaal bedoeld om de ervaringen in het voorafgaande zweefvliegseizoen te evalueren en eventuele plannen voor aanpassingen van de standaardisatie voor het volgende jaar te bespreken.

Overleg tussen de toenmalige RLD en de CIV (als vertegenwoordiger van de Afdeling Zweefvliegen) in de beginjaren negentig heeft er toe geleid dat aan de Afdeling Zweefvliegen - naast de organisatie van de zweefvliegbewijsexamens - ook de organisatie van de instructeursexamens werd toevertrouwd. De Afdeling Zweefvliegen heeft daartoe een examensecretariaat opgericht van waaruit deze examens nu worden georganiseerd.

Examinatoren bij de instructeursexamens zijn de leden van de subcommissie voor de instructeursexamens van de door de KNVvL ingestelde "Examencommissie voor VO". Deze examinatoren worden, net als de examinatoren voor het GPL-examen, telkens voor een periode van twee jaar benoemd. De voordracht voor de benoeming van leden van deze examencommissie wordt gedaan door de subcommissie zelf. Gezien het overeenkomende karakter van de taak van het college van LCO's en de taak van deze subcommissie, is het gebruikelijk dat steeds alle leden van het college van LCO's worden voorgedragen als lid van de subcommissie voor de instructeursexamens van de Examencommissie. Sinds een aantal jaren bestaat er daarom een personele unie tussen beide organen.

Theorie-examens voor zweefvlieginstructeur worden twee maal per jaar georganiseerd, eenmaal in het voorjaar en eenmaal in het najaar. Voor de voorbereiding op de theorie-examens in het voorjaar worden in de winterperiode zowel landelijk als regionaal theoriecursussen gehouden. Deze cursussen worden veelal gecombineerd met simultaan georganiseerde cursussen voor de theorieopleiding van zweefvliegttechnici. Voor het instructeursexamen wordt geëxamineerd in de vakken: Aërodynamica, Constructie/Dagelijks toezicht, Instrumenten, Meteorologie en Voorschriften. Bij een voldoende resultaat voor ieder van deze vakken krijgt de kandidaat een certificaat, dat een geldigheid heeft van vier jaar.

Voordat een kandidaat kan beginnen met de landelijk gestandaardiseerde praktische opleiding tot instructeur dient hij of zij certificaten te hebben behaald voor alle vijf theorievakken.

Volgens de gekozen opzet voor de instructeursopleiding wordt de voorbereiding op het praktijkexamen verzorgd door een of meer, door de lokale zweefvliegclubs aan te stellen mentoren, met dien verstande dat slechts één mentor-instructeur direct verantwoordelijk is voor de opleiding van een kandidaat. Hij is voor de aanvang van de praktijkopleiding bekend bij het examensecretariaat en is degene die de eindverantwoordelijkheid draagt en ook de contacten naar buiten (CIV, examen- commissie e.d.) onderhoudt.

De mentoren leiden de kandidaat-instructeurs in de praktijk van het dagelijkse clubzweefvliegbedrijf op, aan de hand van een landelijk gestandaardiseerd (uit 15 opleidingsdagen bestaand) opleidingsschema. Dit schema, dat vooral bedoeld is als een leidraad voor de mentoren voor het begeleiden van hun kandidaat- instructeurs, is vastgelegd in het “Werkboek voor de Praktijkopleiding tot Zweefvlieginstructeur”, waarin per opleidingsdag is aangegeven welke oefeningen de kandidaat- instructeur in het kader van zijn opleiding (samen met, dan wel in opdracht van een van zijn mentoren) op die dag dient uit te voeren. Dit werkboek wordt tevens gebruikt door de kandidaat-instructeur en zijn mentor(en) om het verloop van de opleiding vast te leggen. Bij het praktijkexamen wordt dit Werkboek door de examinatoren ter inzage gevraagd.

De kandidaat-instructeurs oefenen onder toezicht van de mentor(en) zowel in het geven van leiding aan het totale zweefvliegbedrijf als in het geven van zweefvliegonderricht aan leerlingen. In het kader van dit laatste maken zij daarbij zowel (gesubsidieerde) “mentorstarts” met hun mentor(en) als (niet-gesubsidieerde) “stagestarts” met leerlingen in opdracht van de mentor(-en). Voor deze laatste geldt dat zij onderdeel zijn van de opleiding van de kandidaat-instructeur en daarom dienen te passen in het opleidingsschema én dat voor ieder van deze “stagestarts” door de mentor(en) expliciet een opdracht moet worden verstrekt. Bij het praktisch examen wordt van de kandidaat verwacht *dat hij precies weet hoe goede zweefvlieg instructie gegeven moet worden* - en niet dat hij al een ervaren instructeur is.

Hieronder wordt nog in wat meer detail ingegaan op de procedures die gevolgd (moeten) worden bij de opleiding tot zweefvlieginstructeur en op de eisen, die gesteld worden aan kandidaat-instructeurs, lokale mentoren en LCO's.

11.2 De theorieopleiding

De opleiding tot zweefvlieginstructeur begint bij voorkeur met een landelijke c.q. regionale theoriecursus. Hiervoor kan een kandidaat door zijn club worden aangemeld bij het secretariaat van de Afdeling Zweefvliegen, dan wel het secretariaat van zijn regio. Een kandidaat kan zich hiervoor ook zelf aanmelden. Het is daarbij gebruikelijk dat (de instructeurcolleges van) de zweefvliegclubs zelf het initiatief nemen en hun kandidaat-instructeurs uit de startofficieren en startleiders van de betreffende club selecteren.

Voor het theorie-examen, dat twee-maal jaarlijks gehouden wordt (1x in het voorjaar en 1x in het najaar), dient de kandidaat zich aan te melden bij het examensecretariaat. Het wordt georganiseerd door de landelijke coördinator voor de theorie-examens voor zweefvlieginstructeur. Zodra de kandidaat certificaten heeft voor alle vijf eerder genoemde examenvakken kan/kunnen de door de lokale club aangewezen mentor(-en) hem bij de landelijke coördinator van de praktijkopleiding aanmelden voor de (gesubsidieerde) landelijk gestandaardiseerde praktijkopleiding. Na zijn aanmelding ontvangt de kandidaat zijn “Werkboek voor de Praktijkopleiding tot Zweefvlieginstructeur” en een exemplaar van het “Handboek voor Zweefvlieg instructeurs”.

11.3 De landelijke gestandaardiseerde praktijkopleiding

De praktijkopleiding omvat drie hoofdonderdelen:

1. Leiding van het vliegbedrijf,
2. Grondinstructie,
3. DBO-instructie.

De praktijkopleiding bestaat uit totaal 15 opleidingsdagen. Dat zijn vliegdagen waarbij de kandidaat-instructeur gedurende een gehele dag door (een of meer van) zijn mentor(en) intensief en daadwerkelijk begeleid wordt en de oefeningen uitvoert die voor die dag zijn voorgeschreven. Deze lijst van oefeningen is in het Werkboek voor de Praktijkopleiding opgenomen.

In het geval dat men bij de lokale zweefvliegclub geen hele dagen vliegt, dan wel dat gehele vliegdagen om een andere reden onmogelijk zijn, bestaat een “opleidingsdag” uit een zodanige tijd in het lokale zweefvliegbedrijf doorgebracht, dat alle voor die dag voorgeschreven opleidingsactiviteiten kunnen worden afgewerkt. Van intensief en daadwerkelijk begeleiden van de kandidaat-instructeur door een mentor kan alléén sprake zijn indien de betreffende mentor dan geen andere taken in het vliegbedrijf te vervullen heeft.

De vijftien opleidingsdagen worden opgesplitst in:

- vijf blokken van telkens drie opleidingsdagen.

Voor ieder van deze vijf blokken is een programma van uit te voeren opleidingsactiviteiten voorgeschreven. De activiteiten behelzen voor elk blok zowel het beoefenen van “nieuwe” oefeningen als ook het herhalen van eerder behandelde “oude” oefeningen. De kandidaat kan pas aan het volgende blok opleidingsdagen beginnen wanneer hij alle oefeningen van het behandelde blok heeft uitgevoerd en die naar de mening van zijn mentor(en) voldoende beheerst.

Afhankelijk van de vorderingen van de kandidaat-instructeur kunnen door de lokale mentor(en) tussen de blokken nog extra oefendagen worden ingelast. Deze tellen uiteraard niet mee voor het voorgeschreven aantal opleidingsdagen.

Een beschrijving van de voorgeschreven oefeningen en de verdeling daarvan over de vijf blokken van drie dagen is in het “Werkboek voor de Praktijkopleiding” te vinden.

Bij de oefeningen voor de onderdelen 2 en 3 zal de mentor in veel gevallen de rol van leerling op zich nemen. Eerst nadat de kandidaat-instructeur zich op deze manier voldoende heeft bekwaamd, zal incidenteel en passend in de opleiding van die kandidaat-instructeur, onder toezicht en verantwoordelijkheid van de mentor ook met echte leerlingen gewerkt en gevlogen worden. De “stagestarts” met echte leerlingen mogen echter pas worden uitgevoerd als de betrokken oefeningen met de mentor zijn gedaan en door hem als voldoende zijn beoordeeld. Andere oefeningen met echte leerlingen moeten achterwege blijven om ongewenste afwijkingen van de opleidingsstandaard te vermijden.

Van zijn activiteiten in het kader van de opleiding maakt de kandidaat-instructeur aantekening in zijn “Werkboek”. De mentor(en) ziet/n er op toe dat opmerkingen en aanwijzingen daarin duidelijk worden vastgelegd, opdat het “Werkboek” een goed beeld geeft over het verloop van de praktijkoefeningen en de vorderingen van de kandidaat.

11.4 Het praktijkexamen voor de VOG, VOL, VOS

Nadat het opleidingsprogramma naar het oordeel van de mentor(en) door de kandidaat-instructeur naar behoren en met goed resultaat is afgewerkt, kan door de aan de kandidaat gekoppelde mentor bij het examensecretariaat het praktijkexamen voor de kandidaat worden aangevraagd voor de bevoegdheid VOG, VOL als VOS. De kandidaat moet op dat moment minimaal 21 jaar oud zijn en een vliegervaring hebben van ten minste 500 starts of 75 uur.

Het examensecretariaat verzoekt dan twee leden van de examencommissie de kandidaat te beoordelen op zijn functioneren als instructeur en het aanhouden van de juiste opleidingsstandaarden. Daartoe volgen zij tijdens een vliegdag het optreden van de kandidaat als zweefvlieginstructeur. Na de aanwijzing van de examinatoren dienen binnen één maand een of meer examendata vastgelegd te worden. Gaat het examen op de opgegeven data niet door dan is het aan de examinatoren om nieuwe data af te spreken dan wel het examen opnieuw aan te laten vragen. Bij de beoordeling van de kandidaat kan het verloop van de opleiding, zoals dat blijkt uit de aantekeningen in het "Werkboek", betrokken worden. Het is mogelijk en gewenst de beoordelingen voor de drie instructiebevoegdverklaringen in één examen te combineren. Wanneer de kandidaat meer dan 100 sleepstarts heeft uitgevoerd, als PIC (Pilot in Command) en daarnaast 3 starts met een mentor waarvan 1 laagsleep, met als doel het leren sleepinstructie geven, hoeft een VOS-examen niet meer plaats te vinden. Als hij dan slaagt voor bevoegdverklaring VOL krijgt hij op grond van die sleepervaring tevens de bevoegdheid VOS.

In hun hoedanigheid als LCO zullen de examinatoren hun impressies van de verrichtingen van de kandidaat en van de door hem gevolgde opleiding bespreken met de mentor(en) van de kandidaat. Op grond van het totaalbeeld dat zij zo van de kandidaat als zweefvlieginstructeur hebben, bepalen ze gezamenlijk hun eindoordeel.

Als de kandidaat zo voor alle onderdelen van het praktijkexamen de kwalificatie "voldoende" heeft verworven is hij of zij geslaagd. Het door de examinatoren van hun handtekening voorziene examenformulier wordt daarna - samen met alle andere bewijsstukken en het aanvraagformulier van de kandidaat - naar het examensecretariaat verzonden.

Na een check of aan alle voor de betreffende bevoegdverklaring(en) gestelde eisen door de kandidaat gestelde eisen is voldaan zendt het examensecretariaat het aanvraagformulier van de kandidaat door naar het KEI, die voor de toevoeging van de betreffende bevoegdverklaring(en) op het GPL zorg draagt.

11.5 Literatuur

Het "Handboek voor Zweefvlieg-instructeurs" en "Instructie Zweefvliegen" geven op dit moment de standaard hoe instructie gegeven moet worden. Het eerste wordt momenteel aan de veranderde kennis en omstandigheden aangepast.

Het materiaal dat beheerst moet worden staat in EVO en VVO van Dirk Corporaal alsmede in "Theorie van het Zweefvliegen" en de Voorschriften Zweefvliegen. Correcties op EVO en VVO zijn te vinden op internet.

Voor wijzigingen en aanvullingen op het hoofdstuk "De Opleiding tot Zweefvlieg-instructeur" raadplege men de website van de CIV.